

ССР СОЮЗТАРЫН ВЕРХОВНОЙ СОВЕТЫН МУН НЬАБА

ССР Союзтарын Министрлердин Советын Председателэ табаарыс Г. М. МАЛЕНКОВ этинтэ

(Сагымта. Иштин 1-ты стр. кер).

Билгин ырахан промышленнаыа тух баар промышленный рабадарар буттунууэрин 70 ыраынаанара узэллэр. Обототун 1924-25 сыллаахха СССР промышленнаын буттунуутун бородуусууынар производствон ередикатын прэвэ 34 ыраынан аот буолаарын, икис итилетика буттутугуэ—1937 сыллаахха хайа-ыа 38 ыраынан буоубота, оттон 1953 сылга быаа хоудуудаха 70 ыраынан буоубота.

Онон, ырахан промышленность утесый мыйаына 1924-25 сыллаахха промышленный производствон утесый көмөндөгү сиб-бир революцион пионерлар Россияра күрдүк баара-стора үс ымынтан биһир эр ылар, отон биһиги үс ымынтан пикитин орудун ылар.

Ырахан индустрия сайдынтан кытта сөргө биһиги долдубутуурум тымр уона уу суода үүнө, сайына; автомобильный уона салган транспара үскээтэ. 1925 сылан 1933 сылга дүрүк кэмгэ транспорт бары көрүтүөрүбүн табаарыс ышын 13 агар тегүдүнү үүнэ, далаына тымр суоа транснаынан табаарыс ышын 15 тегүдүн ордук уаагата.

Биһиги ырахан промышленнаы—металлургияны, отук, энергетический, химический, абыр, промышленнаыны, массына олобуутун, туу индустриянан бары дыйааларынан салгы сайынара турулуту, биһиги транспортнай сайынара кытта индустрияны тусураахпыт. Ырахан индустрия биһиги социалистический экономикабат төрдүтүн төрдө буоларын биһиги мэдэитин өйдүүр өбөүлүнөстөхпит, өбөтөр ырахан индустрияны сайынаароока эрө чычэки промышленность салгы үчүтүтүн, тая хаааыстыбатын олорутуолаах күүстөр үчүүдүэрин хаачыынааха сатаамат уона биһиги долдубутуурунара долдубутуу бөрүтүгүөххэ сатаамат.

Ырахан промышленнаы сайынарыга ситиһиллөтү кыаыларыга олобуран, ордот туттар предместрин оронот табаарыс тосту өр көтөүдүлүтүн тэриирбитигэр билгин бийэхэ бары усулуобууларга баалар.

Итин ситиһиллэбитигэр бийэхэ күтүгүтү баар уона оно ситиһилэхтээхпит. Ааспыт кониин 28 сыйла устатыр биһиги долдубутууру производствон оронот табаарыс буттунууту быа хоудуудаха 55 тегүдү үүнө, оттон ордот туттар предместрин оронот табаарыс буолаарына ити кэмгэ быа хоудуудаха 12 тегүд эр уаагата. 1953 сыллаары оронот табаарыс тымрин сөргү ишээрэ 1940 сыллаары тымрин кытта тэтиилэрин ити оронот табаарыс үс тегүдүн ордук, оттон туттуу предместрин оронот табаарыс 72 ыраынан улааштытан көрүөр.

Туттуу предместрин оронот табаарысга ситиһиллөтү көмөй биһигин астынараан сатаамат.

Чычэки уона аылмы промышленнаы ырахан промышленнаы ситиһиллэбэт күрдүк түрүн тегүлэриһин сайынара кыахтар бийэхэ багчаагына дүрүк суох өтлэр.

Билгин биһиги нарот олодун дүрүкөлөһүн уона культурный тымрин ордук түрүктүн үрүктүнүн хаачыынара түбүтүн промышленность сайдынтан бары дыйааларынан түрүктөрү кыахтайыт уона онон түрүктөрү баа өбөүлүнөстөхпит.

Биһиги өр кам устатыр капиталый үчүтүн сүрүтүн ырахан индустрия уона транспорт сайдынтугу өбөүлүтүт. Итилетикалар сыйдырынар, атынын эттэксэ 1929 сылан 1952 сылга дүрүк; капиталый туттууга уона өбөүрдөүлөһө булууга, биһиги саанынан аарат табаарынан, бача суоулаах государственной үл бөрүлөһөтө: ырахан промышленнаыса 638 миллиард солкубай, транспара 193 миллиард солкубай, чычэки промышленнаыса 72 миллиард солкубай уона тая хаааыстыбатыгар 94 миллиард солкубай.

Привлечение уона партия Кини Комитета чычэки, аылмы промышленнаы уона чыуоан балык промышленнаыны сайдыларыгар, тая хаааыстыбатын сайдытыгар убу үчүтүн алаа улааштынары, нарот туттар предместрин оронот табаарыс сорууахтарын алаа улааштынары тымр кыахтар туттуу предместрин оронот табаарысга ырахан промышленность массынаы оронот уона да атын предриштелелары кычэки туанара наадаларынан аардалар.

Улаатыллыбат соруууна иккис сым устатыр нөһүлүнөс производственной уона промышленный табардарынан—этин уона эт бородууахтарынан, балыгына уона балык бородууахтарынан, арынаа, саахырынат, көлдүрүк олобутарынан, кышныраан, тигиллэти тагыстарынан, атах тагынарын, итин, дьэ сөбүн-сөбүрүктүн, культурный-битавый уона дьүөрүк кыаа туттулар атын да предместрин хаачычыллытын тосту үрдэти, нөһүлүнөс нарот туттар табардарынан хаачычыллытын лапна үрдэтин буолар. (Дохсон алодменнар).

Ыдырын күрдүк, бөйсө бис сылаах балыгыта 1950 сыллаахха төгүнөтөхү 1935 сылга туттуу предместрин оронот табаарыс наадалуудаха 65 ыраынан улааштынары керүлүбүт. Бис сылаах балык ити соруууна лапна эрө толорго гына онук көмөүлөһөти нарот туттар предместрин оронот табаарысга тэнтөрү бийэхэ кыах баар.

Ол гыман баран туттуу предместрин оронот табаарыс ахсаан эрө эттин үчүтүтүн астынааха сатаамат. Нарот туттар бары промышленный табардары хаачыстыбатын тутуун олоруусу итигин төгөрү суох улаахан суоулаах.

Кычэки туттулар табаарыс хаачыстыбарын өтүтүн биһиги хаачычыллытын билиһинэ хаада уона ити дыйаалын дьүлүнүуахты көнөрүөх тустаахпыт. Уүрө производствон советский кини наадылыларыгар уона багытгар өлүгэстэбэт мөлтөх хаачыстыбаах бородуусууынан көм да оронот таянаалар.

Биһиги промышленнаы оронот табаарыс маассабалдан туттулар табаарыс, бырамыаа күрдүк, бородууа буолаарын түрдүн, кылар кырактотон олобуууулар уона бис тостууларын өтүтүн алаа тусураадалара күтүлүр. Промышленность улааштырын сирдөрү кытарман ишин, атылаагына атын долдуга олобуулуоту табаарыс кырасымабалык киргэтиллэн олобуулуууларын өрө ишин атылааларынан сорох аардыр ордорор. Ол гыман баран үчүгэй уона кырасымабай кыахтары, үчүгэй уона кара киргэтиллэбэ тагыстары, бөрө-чара уона уурбүтүтүтү күрдүк олобууулаах атах тагына оронот табаарыс билиһинэ тымр кыах баар; илөт наадылытыгар бары быа табаары үчүгэйлэ киргэтин олобуууулар бийэхэ толору кыах баар.

Советский нарот билгиттин уона бастаы учарат маассабалык туттулар предместрин оронот табаарыс промышленность үлүктүрүтүн үчүгэй, киргэтиллэн үчүгэйди олобуулуоту, үрдүк хаачыстыбаах табаарыс өрбөр баарлаах. Ити өрбөүгө биһиги дыйаалан өшпөүлүр өбөүлүнөстөхпит. Хас биһирин билиһинэ тымр олобууулар үчүгэй буолаарыгар уона тас көрүтүөрүн үчүгэйди киргэтиллэн олобууулаарыгар мэдэитин кылаан туран, үрдүк хаачыстыбаах бородуусууына табаарыс буолар.

Сорок нарот туттар предместрин оронот табаарыс дыйаалан тосту тусулары, чычэки уона аылмы сайдына хаачычыл буолар.

Ол гыман баран нарот туттар предместрин оронот табаарыс тосту өр көтөүдүлүтүн хаачычыл наадытыр биһиги, бастан туран, нөһүлүнөс аныан-үдүтүн, отон чычэки промышленнаы-сырьенна хаачычыл тая хаааыстыбатын салгы сайынара уона өрө көтөрү тутуур кыаынаахаахтыт.

Биһиги социалистический тымбат хаааыстыбата биһиги сайдытыгар бөдөм кыаылары ситиэтэ. Сылтан-сыл ахсын көхкөтөр өбөүлүнөс хаааыстыбатын өбөүлүнөс уона сөүрөгүтү, тая хаааыстыбатын бородуусууынан оронот табаарыс улаатар.

Биһиги долдубутуу бородуууна хаачычылна. Государство хюпаты, сахарнай сүбөүлүнөс уона сүбөү аныауелун соруотуунааына с ө р и ишээрэи көмөтөгүнөтөххэ лапна уаагата. 1952 сылга 3 мөүдүн 770 тымчына тона өбөтөр 1940 сылаарытаагар 1,7 тегүдүн эабэх хаааа-сырен; 22 мөүдүн тона өбөтөр 1940 сылаарытаагар 30 ыраынан күрүчүн эабэх сахарнай сүбөүлүнөс соруотуунаамыта. Ааспыт сылаахха тегүдүрүтү соруотуунааына 3 мөүдүнү тончалоуулаах, ол 1940 сылаары соруотуунаа багытара тегүдүн айна тулар, 10 мөүдүн тона өбөтөр 1940 сылаарытаагар 1,6 тегүдүн күрүчүн эабэх соруотуунааамыта. Государство соруотуунаа хаааыстыбата эабэх өрө үчүтү уона аылмы атын да бородууааынан кооператив уона коахоннай өрбөүгө атыллыр.

Билгалты дыйага бурдугу уона тая хаааыстыбатын атын да бородууулаарынан соруотуунааынан тэриирлөөхтүн, ситиһиллөөхтүк баар.

Тая хаааыстыбатын сага билгини техниканы өбүлүнөс улаахан кыаылар ситиһиллөөр, ол улаах көрүгүрүн толору мөүдүлүнүулаагыра, көхкөтөх бааынай үлүктүн чычэктөр уона кини үзүтүн ордук олобуууулаах олобуууу-амагы бөрүлө.

Тая хаааыстыбатын ситиһиллөөр улааханнар, оор биһиги көхкөтөрбөт, маассына-тракторый стацинарбөт, сохкөтөрбөт, биһиги социалистический тутуубут мөккүө суох кыаыларыдыр буолаар.

Ол гыман баран тая хаааыстыбатын көмө наадалаа саалаалара хаааи кычэки көрөт буолуу, тая хаааыстыбатын бородуусууынан оронот табаарыс билгини тымна тая хаааыстыбатын техника өтүтүн үчүтүтү сөбүлүнөүт уона коахоннай тутууга үскээбөт кырачэ сөн тегүдүнүн билиһинэ көрөт буолуу улаахан адынаын буоудох өтэ.

Бийэхэ тая хаааыстыбата мыйлаагас тургуутаа адыраа суох коахоннара уона оно ааан буттун оройуунара өсө да бааллар долду эабэх оройуунарыгар көхкөтөр уона сохкөтөр бурдук уона тая хаааыстыбатын үчүгэй да культууларын амыах тутууларын комулаарлар, хоңгурү эабэх стугуу тааалар; общественной хаааыстыбата мөлтөхтүк сайдырн солдугуар көхкөтөр сорохтор ситэтэ суох натуралый уона хары дохоттоахтар, көхкөтөахтар улазырын күнүгөр адыах харчыны, бурдугу уона да атын бородууулаары бөрүлөөр.

Сүбү итигини сайынары өтүтүн мыйлаах дыйага бөрү суох туркустарын билиһинэха наада, онон сибөөстөн нөһүлүнөс өккө, үчүк, сыммыкка, сүбү отон да тым бородууулаарыгар отон иһар наадалууларын ираардын ситэтэ суох хаачычылбыт. Сүбү итигэ сөргү ишээрэ да сылаарга ситэтэ сүөхтү сайдыбата биллэр. Сөргү күрүчү сүбү ахсааны чычэктөр тымринэ уона саагыра эабэтигэ баалада ула мыйлаагына үрдүтүн, сүбү итигини сайынары дыйаалатыгар хааан ишини билиһинэ дүрүк кылаан туораатылаага. Сүбү ахсааны үчүтүтү тымр ситэтэ суох, отон сүбү ала-үлө намылары күрдүк ымыах. Эабэх көхкөтөр общественной сүбү итигэ хаааыстыбата үрдүк бородууулаах уона үрдүк дохоттоах саалаанын буоаохтөүра билгит дүрүк буоулаах туар. Ити бары көхкөтөр общественной туркустары күрүчүн өтүтүн охсор уона нарот хаааыстыбатыгар нөсөүтү оронот.

Хортуоһуну уона өбүрүтү алын үчүтүлүнөс өмө улаахан хаааы баар, ол ити бородууулаарынан куорат уона промышленнаы ишээр нөһүлүнөс уона хаачычыллытын тусура дыйаалатын нөһүлүн, оттон хортуоһуну тымрөт сүбү итигин дыйаалатын атактарынын тымрүн өттидөбөт дарына.

(Сагымтын 3-с стр. кер).

ССР СОЮЗТАРЫН ВЕРХОВНОЙ СОВЕТЫН МУН НЬАБА

ССР Союзтарын Министрдерин Советын Председателэ табаарыс Г. М. МАЛЕНКОВ этиитэ

(Салгыта. Иштин 1, 2, 3-с стр. көр).
базаларын, колхозной рыноктарын...

Социалдык камсыз эргин социалдык-экономикалык обшество чедирингэр...

Советский эргин социалдык-экономикалык обшество улахан наадалах...

Пылыналыш үнөн шөр атымактар
дыору талору тунуур кизини...

Бу мытылар дьабыллар тумктарга
билден араллар. Билзорин курудук...

мыль 7 бырынан уаапынта, оттон
икесе кыооралдаа хайа-уур 23...

Ити да ситтеэ суох. Табар эринин
билгини кыоомпа билгини...

Эргин тэрлээтэр үнөн былаанымр
таргалдар нылыныччы табаарга...

Ити суудагы иккн-чэ снш былынар
лодуга кыорот снш былынар...

Висэ сыллахх былаагыга 1955 сылга
гоусдаретнейи уонна коопративнай...

Эргин тэрлээтэр кыогиптик туттулар
табаардар хаачыстыбаларын...

Табаарастар! Ийрэд олорун илэтин
үрүтүтүгэ дьау-уот уусдуобу...

Сарин ишннэ уонна ордук сөрүн
көнншээрэ сыллара биньхэ олоор...

Олорор дьаалары туттууга гоусдарет
снш Капталын туттууга былыр...

ларар. Ол эрэрин олорор дьааларин
тутту билгин да кубуруппик мытылар...

Биньхэ илпн тэгинэн элбэх
окуоалар, өмү уонна оро үржээтэр...

Окуоалар, баланыссаалар уонна
оро үржээтэр билгин туттуу...

Окуоалар, баланыссаалар, дьабыллар
уонна ордук снш ситимин...

Табаарастар! Промышленнаа,
мы хаапыстыбайы уонна пард...

билгин хаапыстыбайы уонна тэрлээн
улаатын билгин туттууну...

Ити суудагы иккн-чэ снш былынар
лодуга кыорот снш былынар...

Предиритиелари кубуруппик саалайын
холубурун билгин хаапыстыбайы...

Биньхэ илпн тэгинэн элбэх
окуоалар, өмү уонна оро үржээтэр...

Окуоалар, баланыссаалар уонна
оро үржээтэр билгин туттуу...

Окуоалар, баланыссаалар, дьабыллар
уонна ордук снш ситимин...

(Салгытын анын 1-с стр. көр).